
"Katalog organów diecezji opolskiej", cz. II (Z Dziejów Kultury Chrześcijańskiej na Śląsku 86), Grzegorz Poźniak, Opole 2015 : [recenzja]

Liturgia Sacra. Liturgia - Musica - Ars 22/1(47), 292-294

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

sadza się to na fakcie, że w przypadku wymienianych większych miast, np. Warszawy i Wrocławia, autorka dokonała także podziału wiadomości według miejsca lub wezwań poszczególnych kościołów, co ogromnie ułatwia zainteresowanym odszukanie właściwych informacji. W przypadku Warszawy pozwoliło to na wyodrębnienie wiadomości odnośnie do 99 miejsc, a w przypadku Wrocławia — do 97 miejsc. Numery zapisane w indeksach odsyłają do alfabetycznego wykazu pozycji bibliograficznych znajdujących się w pierwszej części publikacji. Ostatnią część stanowi wykaz pozycji poddanych kwerendzie (s. 457–478), wśród których autorka wymienia czasopisma, encyklopedie, książki autorskie, leksykony, maszynopisy (tzn. dokumentacje, ekspertyzy, programy prac konserwatorskich, projekty organów oraz prace dyplomowe), prace zbiorowe, przewodniki, publikacje okolicznościowe, serie wydawnicze i słowniki. Warto zaznaczyć, że wykaz dotyczy wyłącznie opisywanego tomu II.

Przedstawiona publikacja otrzymała fioletową okładkę zewnętrzną, a więc odmienną w stosunku do szaty kolorystycznej I tomu, który otrzymał kolor niebieski. W ten sposób różnica kolorystyczna w odniesieniu do okładek zewnętrznych zaprojektowanych przez o. Juliana M. Śmierciaka OFM pozwala lepiej rozemnić numer tomu dla każdego, kto sięga po niego na półkę.

Warto nadmienić, że z intencji autorki II tom *Polskiej bibliografii organów* poświęcony został prof. Jerzemu Gołosowi, jednemu z najbardziej zasłużonych badaczy–organologów w Polsce. W ten sposób autorka wydając dwa tomy swego dzieła, uhonorowała dwóch nestorów badań organologicznych w Polsce: ks. prof. Jana Chwałka (jemu poświęcony był I tom dzieła) i prof. Jerzego Gołosa.

Po kilkuletnim okresie korzystania z I tomu bibliografii nie ulega wątpliwości, że dzieło to ma bardzo ważne znaczenie praktyczne dla osób zajmujących się naukowo i hobbystycznie tematyką organów. Dlatego pozostaje jedynie z radością przyjąć zapowiedź autorki o rozpoczęciu prac nad kolejnym, trzecim już tomem *Polskiej bibliografii organów*.

GRZEGORZ POŹNIAK, *Katalog organów diecezji opolskiej, cz. II* (ZDziejów Kultury Chrześcijańskiej na Śląsku 86), Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego UO 2015, 264 s., ISBN 978-83-63950-60-6.

W 2014 r. ukazała się w Opolu pierwsza część *Katalogu organów diecezji opolskiej*, której autorem jest ks. dr. hab. Grzegorz Poźniak, prof. UO, kierownik Katedry Muzyki Kościelnej i Wychowania Muzycznego Wydziału Teologicznego UO w Opolu. W bieżącym roku ukazała się jego druga część, która zamyka do końca założony przez autora projekt opisanie organów w kościołach diecezji opolskiej w układzie dekanalnym. W pierwszej części *Katalogu* zostały opisane instrumenty 18 dekanatów, a więc obejmujący połowę diecezji. W drugiej części znalazły się opisy organów znajdujących się w kościołach kolejnych 18 dekanatów: Biała, Branice, Głucholazy, Gościęcín, Grodków, Kietrz, Krapkowice, Łany, Niemodlin, Nysa,

Strzelce Opolskie, Otmuchów, Ozimek, Pietrowice Wielkie, Prudnik, Racibórz, Skoroszyce i Tworków. W II części *Katalogu* znalazły się także uzupełnienia odnośnie do dwóch parafii, których instrumenty zostały już opisane w I części *Katalogu*. Dotyczy to Zdieszowic (dekanat Leśnica) oraz Golczowic (dekanat Głogówek).

Opis poszczególnych organów jest zgodny ze schematem przyjętym w pierwszej części opisywanego *Katalogu* i składa się one z czterech ważnych elementów. Pierwszy z nich to podstawowe informacje o świątyni i jej historii, co często odzwierciedla kontekst historii danego instrumentu. Drugim elementem opisu są informacje dotyczące historii konkretnych organów, a więc podany jest ich budowniczy i rok budowy oraz podstawowe informacje dotyczące wielkości organów, co wyraża się w określeniu ilości głosów i sekcji brzmieniowych. Trzecim elementem opisu są wiadomości odnoszące się do istniejącej dokumentacji w postaci kart ewidencyjnych funkcjonujących w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków (WUOZ) w Opolu. Czwartym elementem opisu organów są szczegółowe informacje znamionujące każdy z opisywanych instrumentów. W ich skład wchodzi najpierw określenie formy prospektu, rodzaju traktury i konstrukcji wiatrownic, a także informacje o umiejscowieniu stołu gry i rodzaju rezerwuaru powietrza. Oprócz tego bardzo ważnym elementem jest przedstawiona dokładnie w formie tabelki dyspozycja organów oraz pozostałe informacje dotyczące stałych kombinacji, łączników, włączników ręcznych i innych dodatkowych elementów obecnych w stole gry wraz z opisem ewentualnych tabliczek znamionowych występujących w przypadku niektórych instrumentów.

Dopełnieniem katalogu są zamieszczone w nim dwa indeksy. Pierwszy z nich dotyczy organmistrzów i firm organmistrzowskich wymienionych w II części opisywanego katalogu, a drugi zawiera spis wymienionych miejscowości.

Zewnątrz strona publikacji, a więc okładka wraz z jej układem graficznym, nawiązuje do zewnętrznej strony I części i stanowi jej odwrotność w układzie kolorystycznym.

Dzięki dwuczęściowemu *Katalogowi organów diecezji opolskiej* autorstwa ks. G. Poźniaka, diecezja opolska jest drugą diecezją w Polsce, po diecezji radomskiej, która doczekała się opracowania i wydania bazy danych o organach znajdujących się we wszystkich świątyniach diecezji. Tym samym potencjalni autorzy publikacji poświęconych historii parafii i kościołów z terenu diecezji opolskiej otrzymują do ręki cenne źródło, z którego mogą czerpać podstawowe informacje o organach znajdujących się w poszczególnych parafiach i kościołach. Są one podane w sposób uporządkowany i kompetentny.

Cennym dopełnieniem ukończonego katalogu są nagrania 14 woluminów płyt CD wydanych w serii *Organy Śląska Opolskiego* zawierających muzykę organową nagrań na wielu opisanych w *Katalogu* instrumentach. Jej wykonawcami są polscy i zagraniczni artyści.

Warto nadmienić, że ukończony *Katalog organów diecezji opolskiej* nie zawiera zasadniczo dokumentacji fotograficznej, a jedynie fotografie bardzo charakterystycznych elementów zachowanych w niektórych instrumentach. Jest to działanie celowe autora ze względu na zamysł opracowania albumu bogatego w dokumentację fotograficzną, a dotyczącego instrumentów poszczególnych miast i dekanatów, który otrzymają nazwę *Krajobrazu organowego*. Dzieło to jest zaplanowane wstępnie na około 30–35 tomów pokrywających się z ilością dekanatów diecezji opolskiej.

ANDRZEJ MIKOŁAJ SZADEJKO, *Styl i interpretacja w utworach organowych Friedricha Christiana Mohrheima (1719?–1780) i Johanna Gottfrieda Mühela (1728–1788). Zagadnienia wykonawcze i stylistyczne muzyki organowej w regionie południowego Bałtyku w osiemnastym wieku*, Gdańsk: Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki 2010, 310 s., płyta CD, ISBN 987-83-925967-6-9.

Andrzej M. Szadejko jest muzykiem, organistą, dyrygentem, śpiewakiem i kompozytorem związanym z Akademią Muzyczną w Gdańsku (adiunkt w Katedrze Muzyki Kościelnej). Będąc nauczycielem akademickim i koncertującym organistą, w naturalny sposób zajmuje się badaniami nad interpretacją muzyki organowej. Owocem jego dociekań w tym względzie jest właśnie prezentowana publikacja poświęcona interpretacji muzyki dwóch, stosunkowo mało znanych na płaszczyźnie muzykologicznej, XVIII-wiecznych organistów i kompozytorów, uczniów Jana Sebastiana Bacha: działającego w Gdańsku Friedricha Christiana Mohrheima oraz Johanna Gottfrieda Mühela działającego w Rydze.

Autor osadza szczegółowe kwestie interpretacji kompozycji wspomnianych muzyków w kontekście historyczno-kulturowym epoki, w wymiarach zarówno ówczesnej estetyki wykonawczej i bogatego życia muzycznego, jak i w wymiarze ówczesnego budownictwa organowego.

Drugim istotnym elementem publikacji jest opis życia i twórczości obu kompozytorów. Autor przedstawia nie tylko biogramy każdego z nich oraz drogę rozwoju w dziedzinie twórczości muzycznej, ale opisuje także krótko stan badań nad ich dorobkiem. Z punktu widzenia muzykologicznego właśnie ta część publikacji wydaje się już wyjątkowo ciekawa i pożądana wobec niewielkiej ilości opracowań dotyczących omawianych kompozytorów, a w szczególności w odniesieniu do osoby Johanna Gottfrieda Mühela.

W dalszej części dzieła autor omawia już szczegółowe zagadnienia dotyczące analizy interpretacji ich utworów. Wśród pierwszych zagadnień w tym względzie znalazła się kwestia rejestracji. Jest ona omówiona na tle uwag teoretyków XVII i XVIII w., którzy wypowiadali się w kwestiach rejestracji utworów organowych wykonywanych na instrumentach z epoki. Wśród nich znaleźli się: J. Mathessohn, G. Silbermann, G.F. Kaufmann oraz D.M. Gronau. Następnie w osobnych rozdziałach podejmuje się autor analizy i interpretacji utworów organowych F.Ch. Mohrheima oraz J.G. Mühela. Oddzielne potraktowanie każdego z omawianych twór-